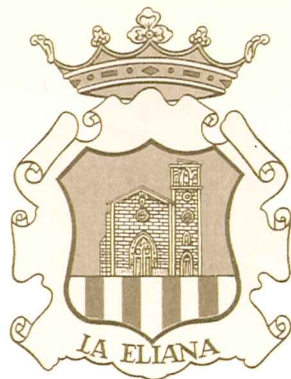

Llibret de la Falla
Josep Antoni Purissima i Major

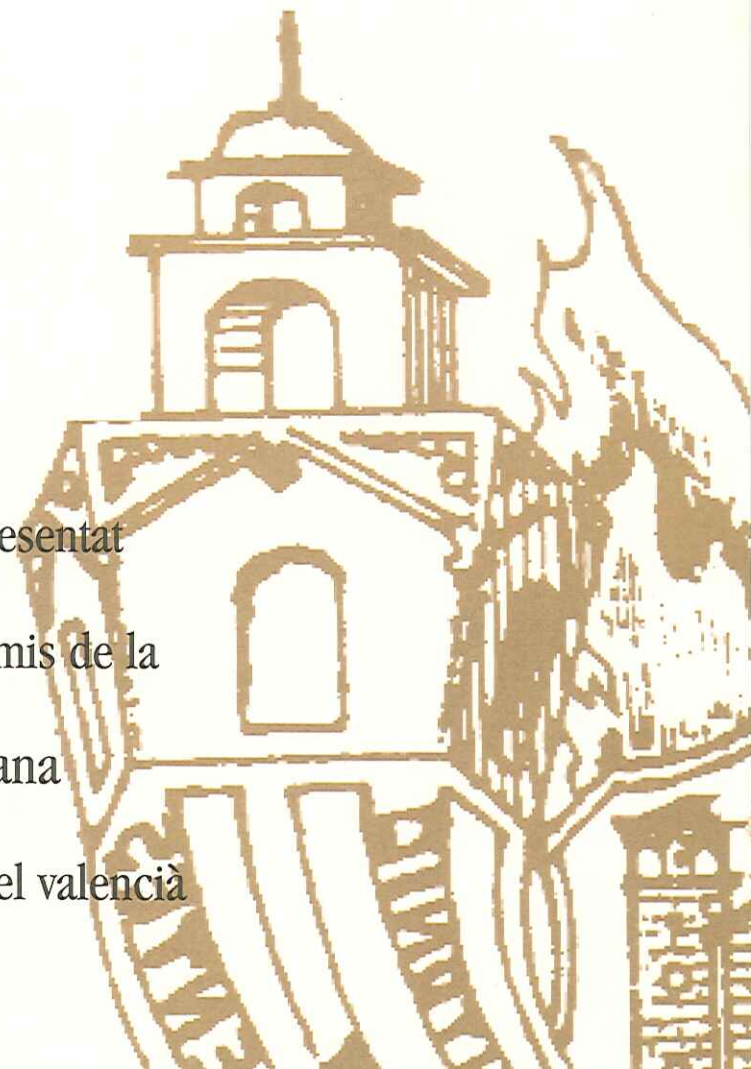

Bar - Restaurante

L'ELIANA

Especialidad en carnes
tapas y ensaladas
Fabulosísimo Café
Irlandés

El present llibret s'ha presentat
a la convocatòria dels premis de la
Generalitat Valenciana
per a la promoció de l'ús del valencià

La comissió de la Falla

Josep Antoni Puríssima i Major

convida a tots els veïns i veïnes de L'Eliana

a participar de les nostres

Festes Falleres

US ESPEREM!

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT

A

l' dirigir-me novament a tota la Comissió de la nostra falla, quan este és el segon any com a màxim representant de la mateixa, vull aprofitar este espai per a agrair a tots l'orgull i honor que per a mi ha sigut representar-vos.

Estos dos anys al front de la comissió corroboren en la creança que sempre he mantés, de que la qualitat humana de tots els seus components permetix assegurar que esta falla perdurará en el temps, perquè poques vegades es donen cita en esta classe d'associacions tants desvels per conseguir un funcionament cada vegada més positiu.

Des del meu subconscient sempre he mantés que la grandesa de la Festa Fallera passa per l'equilibri que donen entre totes nostres encontrades maneres de veure les coses. Al pensar individualment en cadascú dels seus membres, no trobe a ningú que no complisca la seua funció dins de l'estabilitat necessaria per a poder renovar cada any l'alegria d'iniciar un nou exercici.

M'agradaria fer una crida des d'ací i convidar a tot el veïnat que isquen de casa, a que visquen amb nosaltres uns dies d'alegria i de compartir-ho tot. Al mateix temps donem la benvinguda a qui vulga conivre en nosaltres sense més condicions i així poder disfrutar i descobrir una festa màgica.

Desitge de tot cor a Natxo, Carme i Mª Àngels que visquen intensament cada minut i que disfruten d'un somni, hui, fet realitat. Com realitat és, que nostre esperit, és resurgir de la cendra de la cremà i que el cartó es torne de nou en formes i així complir de nou l'embruix, als llindars d'una nova primavera.

ÀREA DE SECRETARIA I RELACIONS PÚBLIQUES**Vice-president 1er****Secretària****Delegada llibret****Delegada recompenses****Delegats Fallers d'Honor**

Vicent Rubio i Miquel
 Maria Peiró i Aguilar
 Benvinguda Ricart i Lluna
 Marta Peiró i Andrés
 Carme Martínez i Pròsper
 Maria Marco i Marco
 Andrés Andrés i Coll
 Joan Marco i Coll
 Evelio Valladolid i Mir
 Jordi Aleixandre i Oliver

Representants Junta Local**ÀREA COMISSIÓ FEMENINA I INFANTIL****Vice-president 2on****Delegada comissió femenina****Vice-delegada comissió femenina****Delegat d'infantils**

Pepe Aleixandre i Muedra
 Josefina Vallés i Navarro
 Empar Badia i Sanchis
 Frank Ricart i Lluna

ÀREA DE FESTEJOS**Vice-president 3er****Delegats de festejos**

Vicent Benlloch i Ribelles
 Josep Escrivà i Martínez
 Paco Peñalver i Estrems
 Rafa Gonzàlvez i Montoya
 Daniel Carrión i Torrent
 Dolores Checa i Quesada
 Dolores Aguilar i Puertes.
 Sandrine Ferras

Delegat d'esports**Delegades d'activitas diverses****ÀREA ECONÒMICA ADMINISTRATIVA****Vice-presidenta 4ta****Tresorera****Vice-tresorer****Comptadora****Delegat de loteries****Delegada de rifes****Bibliotecaria-arxivera****Delegada Casal**

Rosa Grau i García
 Carme Torrent i Badía
 Wenceslao Sánchez i Sánchez
 Clara Espiago i Ballester
 Joan Batiste Coll i Navarro
 Maruja Gimén i Molina
 Blanca Morán i Molina
 Amelia Montoya i Piqueras
 Conxa Sebastián i Montañés

ÀREA DE CULTURA**Delegat d'activitats culturals****Delegades d'activitats lúdiques****Delegades Presentació****Delegada Butlletí informatiu**

Josep Maria Ramón i Beltrán
 Carme Comendador i Espinosa
 Maria Faguas i Sebastián
 Tere Molina i Gimeno
 Tere Peiró i Aguilar
 Elena López i Ballester

VOCALS

Daniel Romero i Sierra
 Xesco Comendador i Espinosa
 Ramón Carrión i Albuixech
 Josep Lluís Escrivà i Rivas
 Antoni López i García
 Frederic Songel i Ferrer
 Enric Crespo i Romero
 Adolf Cambra i Ferrer
 Manel Cruz i Aguilar
 Manel Ricart i Lluna
 Joan Carles Coll i Montoya
 Lluís Marco i Blat
 Josep Antoni Coll i Montoya
 Ismael Molina i Gimeno
 Josep Vicent Benlloch i Checa
 Xavier Comes i Badía
 Cèsar Moliner i Lara

Miquel Gil i Murgui
 Josep Ramón Balaguer i Martínez
 Tino Rodrigo i Rubio
 Ignaci Marco i Andrés
 Daniel Romero i Cabedo
 Rafael Marco i Marco
 Andrés Andrés i Peiró
 Ramón Gimeno i Espinosa
 Rafa Desco i Espiago
 Manel Sánchez i Camps
 Josep Antoni Contreras i Marco
 Joan Vicent Cortina i Andrés
 Ferran Coll i Martínez
 Sergi Gozálviz i Aguilar
 Amadeu Llorens i Desco
 Josep Ricart i Lluna

SALUTACIÓ DE L'ALCALDE

*U*na volta més, em dirigisc a tots vosaltres en estos dies tan importants. Ja s'acosten les festes de les Falles que tornaran a omplir els nostres carrers de color, alegria, de rebombori, de pólvora. És la culminació del treball tan intens fet al llarg de l'any 98 pels fallers i falleres de la Falla Josep Antoni Puríssima i Major plé d'il·lusió i entusiasme.

L'Eliana i les Falles, és festa segura. És la festa més moderna i més participativa del nostre poble. Tenim que anar a les mascletades, a la despertà. Sentir l'olor de la pólvora, barrejant amb els aromes de la primavera per sentir que estem a les Falles.

I sobre tot és el moment just per a que ens pugam sentir poble –tot un poble-. Per a que ens pugam sentir part d'una comunitat – L'Eliana- que és i vol ser. Un poble, el nostre, que afronta el nou segle amb alegria, esperança i un gran futur.

Com Alcalde només em queda desitjar-vos que en estes Falles ho passeu d'allò més bé i que disfruteu tot el que pugueu.

BONES FALLES

Josep Maria Angel i Batalla
Alcalde de L'Eliana

*A*mb molta il·lusió esperaves aquest moment,
puix de tu es pot dir
que aquest anomenament,
uns dels teus desitjos ha fet complir.

*M*olts són els que perteneixen a esta falla,
la qual respetes i admires amb orgull
puix et demane no oblidés
que la comissió no et falla.

*L*a rosa emet un aroma meravellós,
com a regina d'un jardí preciós,
tu emetràs elegància i simpatia
com a regina de la festa Josefina.

FALLERA MAJOR

M^a dels Àngels del Agua i Morales

FALLERA MAJOR EIXINT

Carme Comendador i Espinosa

CORT D'HONOR

Mercé Fayos i Puig

Mª Empar Romero i Cabedo

Encarna García i Romero

Mª Empar Aleixandre i Oliver

Benvinguda Ricart i Lluna

Carmina Peris i Romero

Immaculada Marco i Viana

Verònica Escrivà i Leal

Mª Empar Coll i Montoya

Carme Martínez i Prósper

Empar Espinosa i Chisvert

F E M E N I N A

Conxa Sebastià i Montañés
Immaculada Marco i Andrés
Anna Escrivà i Marco
Mª Dolors Oliver i Tregón
Immaculada Cruz i Aguilar
Pilar Molina i Gimeno
Mª Teresa Molina i Gimeno
Empar Sanchis i Marco
Mª Angels Molina i Gimeno
Núria Cabanes i Miquel
Elena Escrivà i Leal
Marta Andrés i Peiró
Pilar Cotanda i Montaner
Teresa Peiró i Aguilar
Marian Marco i Badía
Anna B. Mira i Sirvent
Cristina Valero i Marco
Alicia Rubio i Desco
Empar Badía i Sanchis

Laura Raga i Moran
Xelo Herrero i Oliver
Anna Betlen Benlloch i Checa
Josefina Vallés i Navarro
Clara Espiago i Ballester
Rosa Mª Marco i Hernàndez
Paula Carrión i Torrent
Sandra Valladolid i Tolosa
Mª José Albors i Blat
Loles Gozàlvez i Aguilar
Bàrbara Giménez i Carrión
Anaïs Parejo i Palomar
Aranxa Marco i Vallés
Maria Faguas i Sebastian
María Valls i Riera
Elena López i Ballester
Mª Carme Gómez i Pérez
Maria López i Ballester
Anna Moliner i Lara

Anna Chenoll i Pascual
Sandrine Ferras
Araceli Martínez i Portero
Paula Vidal i Gómez
Maite Llopis i García
Paula Coll i Martínez
Mireia Martínez i Portero
Mª Victoria Fuentes

Al centre del monument veiem un artístic joier, que representa al món, i que guarda les coses més necessaries per a poder viure en ell, com són: l'amor, la cultura, la pau; que és la coloma, i la il·lusió per a viure, que la representen unes estrelles.

Damunt del joier unes palometes representen el bé, i intenten rescatar al món, però pesa tant la maldat que té que no poden alçar-lo.

Representant al mal, tenim la serp, que poc a poc ens rodeja i al final se'ns traga, barrejant-nos amb el verí que té.

En una escena estàn Adan i Eva, que desobediren les ordres que teníen i menjaren del fruit prohibit, que fóu... la figa. I els varen tirar del paradís, seguint menjant d'eixe fruit, del que gracies a ell estem nosaltres ací.

Adan i Eva tingueren que passar per la porta de l'infern, un "buitre" els indica el camí, i el dimoni amb el seu trident els espera, on junt amb altres personatges de tots els temps pagaràn els seus pecats, dins d'un calder, en el que poc a poc cauràn certs polítics, lladres...etc

En la porta del cel veiem a altres que estàn esperant per a entrar, però tant estàn revisant el seu expedient que al final se'n tindran que anar al purgatori, puix són persones que pareixen bones però els fets són d'ací t'espere, és la gent hipòcrita i falsa.

En altra escena són Caí i Abel, que sent germans, es donaren una palissa que va passar a la història, fóu a causa de l'enveja i dels cels, cosa que hui seguix en augment, puix sols ens fixem en el que ens convé, volent ser més que tots els demés.

Nostra
Falla

Un meravellós regal has rebut.
agraïda estàs d'aquest regal volgut,
igual que una flor coquetona,
rep a la benvolguda papallona.

Amb simpatía i ben fer,
en el teu lloc has d'estar,
així tots esperem del teu ser
lluir amb orgull a l'hora del passacarrer.

Quix ja no cal parlar més.
ja no es pot dir res,
tan sols nomenarla com es mereix
Carme Marco, ¡Fallera Major Infantil1!.

FALLERA MAJOR INFANTIL

Carme Marco i Hernández

FALLERA MAJOR EIXINT

Verónica Rubio i Soriano

CORT D'HONOR

Aranxa Aparicio i Albalat

Begonya Daries i Monzó

Anna Clavel i Tamarit

Rocio Betoret i Naranjo

Gemma Sánchez i López

Cristina Zanón i hernández

Patricia Songel i Espinosa

Carne Martínez i Coll

Maria Rodrigo i Rubio

F E M E N I N A I N F A N T I L

Carme Cambra i Sanz
Celia Llorens i Pérez
Maria Dolz i Casero
Laura Sánchez i López
Maria Comes i Fayos
Raquel Vidal i Gómez
Rosa Martínez i Grau
Sandra Blat i Monraval
Cristina Martínez i Coll
Carme Daries i Torrent
Elia Cruz i Marco
Rebeca Desco i Silvestre
Anna Rubio i Cervera

Anna Fuster i García
Inma Giner i Silvestre
Celia Moliner i Ferras
Maria Giner i Silvestre
Anna Alcàcer i Oliver
Anna Giner i Silvestre
Rocio Coll i Muñoz
Laura Sebastià i Gòmez
Marta Gimenez i Carrión
Andrea Desco i Espiago
Clara García i Tapia
Anna Gómez i Castelló
Paula Delgado i Rayos

Verònica Peñalvert i Núñez
Pilar Marco i Viana
Àngela Delgado i Rayos
Sandra Belenguer i Moliner
Elena Pérez i Pérez

Un gran polp corona la falleta, i amb els seus tentacles ens torna tot el que nosaltres tirem al fons de la mar, omplint-la de porqueries i trastos vells, els peixos traten de fugir però no saben on anar puix totes les mars estàn igual.

En una escena veiem a uns xiquets que estàn jugant als pirates, però s'han trobat un vell cofre i està plé de monedes de veritat, i no saben el que fer amb elles, i pensen fer un donatiu a alguna associació per a que protegisca el medi ambient.

Dins d'una conxa que està oberta, veiem que en lloc d'una perla, ens trobem amb una xeringa, de les que alguns drogadictes llancen per les platges.

En una barca dos xiquets estàn donant un passeig, però es tenen que posar una màscara per el mal olor que fa l'aigua, i la sirena se'n té que eixir fora per que no pot aguantar més.

En altra escena veiem altra classe de fem que depositem a la mar, com són els residus nuclears, un empleat llança els bidons a l'aigua plenat la mar de radiació.

*N*ostra
*F*alletta

es d'estes línies tinc l'oportunitat de dirigir-me a tots els xiquetes i xiquetes del barri i vull dir-vos que no hi ha res com ser faller de Josep Antoni.

També desitge animar-vos a què participeu als actes fallers que ha organitzat la nostra comissió. No vull despedir-me sense mencionar que em trobe orgullós de representar la comissió infantil i d'acompanyar a Carme en tots els actes.

Xiquets i xiquetes ànim, són les nostres festes. Festes que farem inoblidables per a tota la Comissió.

Natxo Peñalver i Martínez
President Infantil

COMISSIÓ MASCULINA INFANTIL

President

Secretari

Delegat de festes

Delegat de loteries

Natxo Peñalver i Martínez

Vicent Cabanes i Miquel

Joan Josep Marco i Vallés

Àngel Crespo i Estívaliz

VOCALS

Carles Gil i Peiró

Carles Coll i Martínez

Antonio M. Millan

Salvador Daries i Torrent

Vicent Ruix i Puertes

Ancor Montaner i Cabrera

Ricard Rubio i Villar

Javier Martínez i Grau

Miguel Ruix i Santafé

Joan Josep Marco i Vallés

Fede Songel i Espinosa

Sergi Crespo i Estívaliz

Adrián Borrull i Silvestre

Borja Aparicio i Albalat

Rubén Borrull i Silvestre

Raúl Sánchez i Molina

Ximo Ruix i Puertes

Javier Álvarez i Luján

Natxo Peñalver i Martínez

Albert Fuster i García

Enric Daries i Monzó

Rafael Sebastià i Gómez

Àngel Crespo i Estívaliz

Sergi Cortina i Molina

Juliàñ Bueno i Albors

Adolf Cambra i Sanz

Josep Manel Àlvarez i Caveró

Jordi Montaner i Marco

Xavier Comes i Fayós

Josep Lluís Espinosa i Barona

Alexandre Pinés i Espejo

Alexandre Carbonell i Murcia

Borja Sancho i García

Joan Espinosa i Gil

Albert Felip Peñalver i Núñez

Carles Montes i Oficial

Joan Aguilas i Silvestre

Carles Aleixandre i Lucas

Borja Peñalver i Martínez

Ignacio De Hoz i Monje

Victor Dolz i Casero

Javier De Hoz i Monje

Carles Valls i Riera

Antoni De Doz i Monje

Antoni Zamora i Chisvert

Juan Andrés i Peiró

Antoni Contreras i Judi Marco
Manel Ricart i Benvinguda Lluna
Salvador Cardona i Angelita Aranda
Joan Josep Giménez i Mª Carme Carrión
Enric Daries i Mª José Monzó
Vicente Benlloch i Dolors Checa
Wenceslau Sánchez i Mª Carme López
Antoni Valero i Genoveva Marco
Daniel Romero i Pepa Cabedo
Abundi Rubio i Consol Soriano
Frederic Songel i Empar Espinosa
Josep Antoni Herrero i Isabel Oliver
Francesc Comendador i Carme Espinosa
Josep Torrent i Mª Angels Desco
Josep Antoni Martínez i Conxín Coll
Francesc Raga i Blanca Morán
Ramón Marco i Conxin Camps
Enric Crespo i Trini Estívaliz
Cèsar Moliner i Sandrine Ferras
Josep Aleixandre i Desamparats Oliver

Josep Mª Marco i Maruja Badía
Antoni De Hoz i Susana Monje
Aleix Fuster i Encarna Marcía
Evelio Valladolid i Alicia Tolosa
Josep Lluís Escrivà i Maria Marco
Paco Marco i Pilar Viana
Vicent Cabanes i Xelo Miquel
Josep Alcàcer i Encarna Oliver
Antoni Zamora i Paqui Chisvert
Josep Escrivà i Encarna Leal
Xavier Àlvarez i Isabel Luján
Francesc Peñalver i Carme Martínez
Joan Vicent Cortina i Teresa Molina
Lluís Marco i Rosa Hernández
Ximo Sancho i Anna Mari García
Joan Martí i Paquita Ayuste
Manel Cruz i Conxin Aguilar
Rafael Desco i Clara Espiago
Ramón Carrión i Carme Torrent
Joan Espinosa i Sonia Gil

F A L L E R S

Adolf Cambra i Inmaculada Sanz
Ismael Molina i Maruja Gimeno
Xavier Comes i Mercé Fayos
Miquel Betoret i Vicente Naranjo
Albert Clavell i Matilde Tamarit
Salvador Coll i Maria Muñoz
Josep Vt Dolz i Mª Carme Casero
Ximo Ruiz i Xelo Puertes
Francesc Martínez i Rosa Grau
Antoni Aparicio i Rosa Albalat
Joan Bte. Navarro i Angela Linares
Josep Espinosa i Empar Chisvert
Enric Daries i Mª Dolors Torrent
Salvador Ruix i Lluïsa Santafé
Josep Marco i Conxín Andrés
Joan Espinosa i Carme Aguilar
Batiste Coll i Amelia Montoya
Joan Carles Gomar i Silvia Gómez
Joan Silvestre i Remei Camps
Amadeu Llorens i Inma Cruz

Josep Lluís Mira i Anna Sirvent
Rafael Gozálviz i Lolin Aguilar
Joan Marco i Josefina Vallés
Josep Lluís Vidal i Mª José Gómez
Joan Zacarés i Empar Montoliu
Josep Gómez i Joana Pérez
Andrés Andrés i Maria Peiró
Josep Antoni Coll i Carme Devesa
Miquel Gil i Teresa Peiró
Pasqual García i Anita Romero
Manel Sànchez i Gela Molina
Miquel Delgado i Paqui Rayos
Joan Carles Coll i Mariam Espinosa
Joan Vt. Aguilar i Nuria Silvestre
Manel Cruz i Inma Marco
Enric Giner i Reme Silvestre
Vicent Rubio i Conxin Cervera
Miquel Iborra i Patrocinio Navarro
Carles Montes i Carmen Mª Oficial
Joaquín Prat i Eugènia Herrero

XIQUETS DE BOLQUERS

M^a del Carme Coll i Devesa
Josep Prat i Herrero
Aitana Coll i Muñoz
Pablo Álvarez i Luján

COL-LABORADORES PAELLES

Teresa Peiró i Peris
Teresa Coll i Coll
Maria Aguilar i Bentràn
Dolores Beltràn i Santa Isabel

BUNYOLERES

Maruja Gimeno i Molina
Empar Chisvert i Ballester
Carme Aguilar i Ballester
Amelia Montoya i Piqueras
Anita Romero i Sierra
Pilarín Espinosa i Montaner
Remei Camps i Montaner

COL·LABORADORS

ARTISTE FALLER

Salvador Espert

ACOMPANYAMENT MUSICAL

Xaranga Villar del Arzobispo

Grup Musical Benaguasil

Banda "Peluts i Babosos" Casinos

FLORS

Flors Maria - L'Eliana

IMPRENTA

Gràfiques Vernetta

C/ Ciutat de Llíria .Polígon Industrial "Fuente del jarro"

Paterna

LOTERIA

Administració 13 "Sta Catalina" València

DISSENY PORTADA

Gràfiques Vernetta

FOCS D'ARTIFICI

Pirotecnia Caballer

Aptdo. de Correos, 39 46110 Godella

A les 21 hores, recollida de les Falleres Majors.

A les 22 hores, presentació de nostra Fallera Major Infantil, Carne Marco i Hernández, i Fallera Major, M^a dels Àngels del Agua i Morales, a l'Auditori del Centre Socio-Cultural de L'Eliana (Plaça Jutge Miquel Comes).

A l'acabar l'acte de la presentació es servirà "xocolata i panous" al nostre casal.

DIA 21 DE FEBRER, DIUMENGE

A les 11 hores, concentració al Casal Faller de les comissions masculina i femenina, per a iniciar "L'ARREPLEGÀ" i entrega del "LLIBRET", amenitzat este acte pel grup musical Benaguasil.

DIA 28 DE FEBRER, DIUMENGE

A les 17 hores, concentració al Casal Faller de tots els fallers i falleres per assistir a l'acte de la "CRIDA".

A les 18 hores, "CRIDA" a la Plaça del País Valencià.

DIA 6 DE MARÇ, DISSABTE

A les 18,30 hores, concentració al Parador per formar les diferents comparses que participaran en la Cavalcada.

A les 19 hores, "GRAN CAVALCADA" de carrosses i comparses, amenitzada per unes quantes i de renom bandes de música de la comarca Camp de Turia.

A les 21,30 hores, sopar al Parador per a tots els fallers i falleres.

DIA 7 DE MARÇ, DIUMENGE

A les 17 hores, berenar per als xiquets fallers al Parador.

A les 18,30 hores, berenar per als majors fallers. Oferit per les nostres falleres majors.

A continuació entrega oficial de RECOMPENSES.

F E S T E I G S

DIA 13 DE MARÇ, DISSABTE

A les 17 hores, concentració al Casal.

A les 18 hores extraordinari "*METRE FALLER*"

A les 21,30 hores, sopar al Parador per a tots els fallers i falleres.

DIA 14 DE MARÇ, DIUMENGE

A les 12,30 hores, partit de fútbol al poliesportiu de L'Eliana "*FALLERS CASATS* contra *FALLERS FADRINS*".

NIT DE LA PLANTÀ: "*PLANTÀ*" de nostres bel·leses esculturals. Cercavila amb els ninots.

A les 20 hores, començament de la plantà.

A les 21 hores, les nostres tradicionals paelles de la "*nit de la plantà*" amenitzat per una famosa xaranga.

A les 23 hores, passacarrer per a recollir els ninots de les nostres falles, major i infantil.

DIA 15 DE MARÇ, DILLUNS

A les 21,30, sopar al Parador per a totes les falleres i fallers, preparat per les nostres simpàtiques i treballadores "*bunyoleres*".

A les 23 hores *TEATRE VALENCIÀ* pel quadre artístic de la nostra falla. Representaran el sainet valencià "*Males llengües*" comedia en un acte i en prosa, original de Vicent Alfonso.

Al nostre Parador.

DIA 16 DE MARÇ, DIMARTS

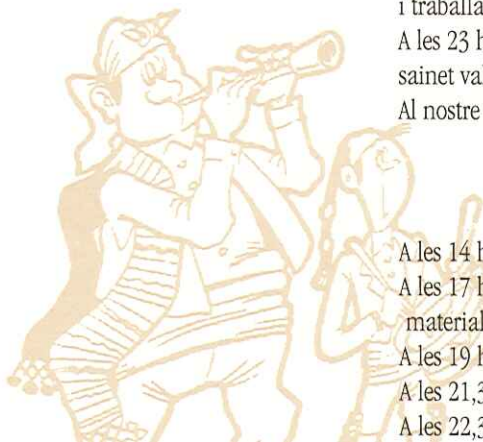
A les 14 hores, mascletà al carrer del Carme, oferida per la Falla Verge del Carme.

A les 17 hores, *CONCURS de DIBUIX* patrocinat per Papereria Montaner (No cal portar material) A continuació berenar infantil.

A les 19 hores, "*CONTACONTES*" per a tots els xiquets i xiquetes... i majors de la nostra falla.

A les 21,30 hores, al Parador sopar de confraternitat fallera.

A les 22,30 hores, gran festa amenitzada per la meravellosa i famosa orquestra "*Els Pervers*"

A les 14 hores, Mascletà en la Plaça del Mercat oferida per la Falla del Mercat.
A les 21,30 hores, sopar al Parador preparat per les nostres benivolgues bunyoleres.
A les 22,30 hores, gran festa amenitzada per la meravellosa i afamada orquestra "INDIANA".
Visita a la falla de la Junta Local Fallera de L'Eliana.

DIA 18 DE MARÇ, DIJOUS

A les 8 hores, "DESPERTÀ" i XOCOLATE per a desdejunar.
A les 13 hores, CERCÀVILA.
A les 14 hores, "MASCLETÀ DE LA NOSTRA FALLA" al carrer Puríssima i Plaça del País Valencià.
A les 18,30 hores, concentració al Casal Faller de les comissions infantil i major per assistir a la OFRENDA DE FLORS A LA VERGE DEL CARME. Les falleres i falleretes deuràn portar mantilla en este acte. A continuació passacarrer de les tres comissions.
A les 21,30 hores, sopar al Parador de confraternitat fallera.
A les 22,30 hores, ball amenitzat per la meravellosa orquestra "INDIANA".

DIA 19 DE MARÇ, DIJOUS Dia de Sant Josep.

A les 8 hores extraordinària "DESPERTÀ i XOCOLATÀ".
A les 11,30, concentració al casal faller de les comissions per assistir a la Santa Misa en honor a Sant Josep. En acabar la misa PASSACARRER.
A les 14,30 hores, MASCLETÀ a la Plaça del País Valencià, patrocinada pel M.I. AJUNTAMENT DE L'ELIANA
A les 15 hores, Extraordinari dinar al Parador (com altres anys, els tiquets es posaràn a la venda).
A les 21 hores sopar d'aixella al Parador.

NIT DE LA CREMÀ

A les 22,30 hores després d'un bonic castell de focs d'artifici, la nostra Fallereta Major Infantil, Carme Marco i Hernández encendrà la traca que li pegarà foc a la Falleta Infantil.
A les 22,45 hores, ball amenitzat per l'orquestra "TACÓN".
A la 1,00 hores, després del castell de focs d'artifici la nostra Fallera Major, Mª Àngels del Agua i Morales encendrà la traca que li pegarà foc a la gran falla.

NOTA

Els dies 14, 21 i 28 de febrer; 7 i 14 de Març celebrarem les nostres ja cèlebres PAELLES dels diumenges.

Els mateixos dies de les paelles tindran lloc els CAMPIONATS de TRUC, DOMINÓ i PARXIS.

Avisem que este programa de festeigs pot sofrir variacions. Éstes es comunicaran per mig del tauler d'anuncis o per l'equip de magafonia.

Recordar-vos que tingau present les senyals de la zona de focs.

Desitgem a tot el món que passe unes bones festes Josefines i fins l'any que ve.

L'ELIANA

L'ESCUT DE L'ELIANA

Dos motius es varen prendre com a base per a dissenyar l'escut: "Corona, la del Marqués, per haver pertanyut L'Eliana al marqués de Casa Ramos. De la part posterior de la corona naixen lambrequins".

"Escut: Sobre un fons de pergamí, de textura clàssica, destaca l'escut que porta: en camp blau, l'església de L'Eliana vist de front i fidelment reproduït, al natural i terrassat al color de la terra natural. Entrat en punt porta en camp de color rogenc heràldic dos rams de color verd, de l'escut que està reproduït en el frontis de l'església parroquial de L'Eliana. La part inferior de l'escut porta les quatre barres roges sobre fons groc".

L'Eliana disposa d'escut heràldic municipal des del 23 de març de 1.962 que fou aprovat pel Consell de Ministres.

AIXÍ ÉS EL POBLE DE LA NOSTRA FALLA

L'Eliana està situada a uns quinze quilòmetres al nordoest de la ciutat de València, en un de les valls que descendeixen cap a l'horta. El terme municipal es troba a 110 metres sobre el nivell del mar i perteneix a la comarca del Camp de Turia. El nucli central de població està ubicat al centre del terme, ocupant part del terreny pla de la vall.

La història de l'Eliana comença, de fet, cap a 1.594, ja que per primera volta s'estableix, a ciència certa, un xicotet nucli de població, que a pesar de que en aquells moments sols fora una masia, un llogaret, donaria peu al posterior engrandeiximent i a la seua conversió en nucli urbà. És en eixe any quan es produeix l'adquisició d'uns terrenys pel pare prior de l'Ordre dels Frares Carmelites.

Existeixen varies versions sobre la denominació del municipi. Tanmateix, la que pareix més ajustada és la que senyala que la tercera Ordre dels carmelites s'anomenava precisament Eliana, amb el que el topònim podria haver-se originat a partir d'esta tercera ordre. Per contra, hi ha qui sosté que el nom "Eliana" podria haver-se format per la juxtaposició dels noms de Sant Elies i Santa Anna.

Pasqual Madoz, al seu "Diccionari geogràfic, històric, estadístic" (1.874). parla de L'Eliana com "un llogaret i granja, amb alcalde pedani, del terme de La Pobla de Vallbona i compren una casa, granja o masia magnífica amb excel.lents bodegues, almasserres, cisternes, graners, habitacions per a la família i un oratori dins d'ella per a dir missa i 19 cases mal construïdes, amb façanes iguals i de dos pisos amb grans corrals, formant una vista alegre al voltant d'una espaciosa plaça quadrada."

Després de la desamortització de Mendizábal, L'Eliana va passar a pertanyer al marquès de la Casa Ramos, el qual va manar construir un esplèndid palau. Encara en l'actualitat podem contemplar vestigis del mateix.

En 1.936, durant la segona República, L'Eliana va aconseguir convertir-se en municipi independent de la Pobla de Vallbona. En Ricard Llopis i Quinto fou elegit alcalde. Tanmateix, en 1.939, finalitzada la guerra civil, es va abolir la independència del poble, al pareixer per no pagar a Madrid els drets corresponents, arxivant-se l'expedient.

Nogensmenys, els veïns de L'Eliana no es resignaren a perma-neixer indefinidament baix la tutela de la Pobla, i el 21 de febrer de 1.958 el Consell de Ministres va tornar a concedir la independència perduda. Un any més tard, concretament el 23 de febrer de 1.959, s'aconsegueix constituir el primer Ajuntament del municipi de L'Eliana. En aquella primera corporació figurava com alcalde En Enrique Daries i Coll, i com a conce-

Més de quatre-cents anys transcorren entre la primera instal.lació de pobladors en el lloc de L'Eliana i el moment actual, en el que estes terres es caracteritzen per la preponderència de les urbanitzacions, pel creiximent demogràfic, per tot allò que es pot considerar component important del mode de vida urbà.

Els darrers anys, el terme municipal de L'Eliana ha experimentat una transformació radical en la seua estructura productiva i en el seu paisatge: les primitives economies, fonamentalment agràries i en menor mida, artesanals, han sigut substituïdes pels servicis i per la indústria, en especial la relacionada amb la construcció.

Superfície del terme: 862 Ha, 32 a, 0'7 ca.

Vivendes: 8.000 unitats familiars

Cens de població: 12.978 habitants; 6.495 homes i 6.483 dones.
(22 de gener de 1.999)

Població flotant: 40.000 habitants

Premi Provincial Embelliment Pobles: Any 1.973.

Premi Nacional Embelliment Pobles: Any 1.975

RECORDEM LA NOSTRA... HISTÒRIA

El barri de L'Eliana fou el quart dels que es constituïa la Poble de Vallbona.

El seu origen es remunta a l'any 1.594, en que regentava el convent del Carme de València el reverend pare Miguel de Carranza. Fonamentem la nostra afirmació en el llibre manuscrit número 1.719, existent en el Arxiu del Regne de València, que en la plana 11 diu: *"A veinte y dos del mes de Abril de mil y quinientos noventa y cinco tomamos dos mil escudos a censo a saber quarenta mil sueldos de jaimie Sevilla Ciudadano a razón de dies y seis por Libra, los quales han de servir para los gastos hechos y por hacer y obras y provisión de animales y erramientas y otras cosas necesarias para nuestra Heredad Heliana."* Després en este any de 1.595 ja era propietat d'ells; havien fet obres i es disposaven a muntar una granja.

Efectivament, l'amo de les terres, *"Jaime Cherta vendedor de la dicha posesión"*, com especificava el citat manuscrit, va posar en venda varies jornades d'unes terres de la seua propietat, tant de secà com d'horta el 14 d'octubre de 1.594, que havia adquirit de Na Joana d'Aragó, casada amb En Diego Fernández de Córdoba, tercer marquès de Comares, i que foren comprades pels Carmelites Calçats de València, sent prior el citat pare Miquel de Carranza, amb el objecte d'establir en ella una heretat o casa de camp per a que els religiosos malalts d'este convent passaren en la mateixa algunes temporades de convalescència i a la vegada

aprofitara de granja d'animals per a la venda o per al propi consum.

Com és de suposar, en la seua propietat rústica edificaren una xicoteta i modesta capella u oratori, amb l'advocació de Sant Elies i Santa Anna, d'on , al fondres els dos noms, es va originar el de **La Eliana (L'Eliana)** . Esta ermita i una casa de camp compongueren la primitiva masia, i els diners per al pagament de l'heretat, com hem indicat anteriorment ho agencià En Jaime Sevilla.

A l'any 1.594 es va fer una declaració oficial de pertinences a l'Ordre, com bens de realenc, devent pagar amortització, excepte en el cas d'haver-hi un privilegi o foren terres establides a Furs d'Aragó, com efectivament ho feren per estar ubicades al terme de Pobla de Vallbona, que es governava per dits furs.

A l'arxiu del Regne de València, llibre 1.426:Visites d'amortització, de l'any 1.650, que a lletra diu: *"Item, dona un descarrech totes dos milia Liures y preu de una heretat nomenada La Eliana situada y posada en lo terme de La Pobla de benaguazil ab trecentos cappsades de terra la qual dona en descarrech en la visita de quatre de Juliol del any Mil Sinchsents noranta sinch y per restar dites Cassa y terres en lo terme de dita Pobla de Benaguazil y aquella estar a furs de Aragó per ço no deu ser admissa baix privilegi de amortisació..."*

Del que deduïm que la terra comprada a En Jaime Cherta eren

de Mendizabal, poques són les dades que hem pogut trobar; i donada la seua exigüetat, succintament ho ressenyem.

El 18 de juliol de 1,596 els carmelites de L'Eliana demanden judicialment al Consell de Pobla de Vallbona en la Real Audiència de València, per assumpte de pastureig; demanda que retiren més tard per comprobar-se que un bestiar porcí, en número de 21, propietat dels religiosos, havia pasturat en les propietats del Consell.

conservar les aigües pluvials, s'excavaren trulls, s'edificaren bodegues, s'alçaren graners, s'instal·là una almàssera i es proveïren de tota classe de ferramentes per al cultiu i treball de les seues terres.

Al segle XVIII contava ja L'Eliana amb 19 cases formant una gran plaça quadrada junt al convent dels carmelites, que eren habitats pels treballadors o parcers de la masia i els seus familiars.

El día 16 d'octubre de 1.805 s'efectua la primera confirmació dels habitants de L'Eliana pel excel·lentíssim i reverendíssim En Joaquim Company, arquebisbe de València, actuant com a padrins En Cristóbal Miró i Na Francisca Cervera, veïns de la Pobla de Vallbona, sent el total de persones confirmades 51.

I arribem a l'any 1.835 en que Mendizábal prormulgà els seus decrets: 11 d'octubre de 1.835, dissolent totes les ordres religioses existents en Espanya, i 19 de febrer de 1.836, subhastant tots els bens arrels pertanyents a les extinguides ordres religioses i consumant el més gran robament registrat en la Història i difícilment justificable legal i moralment.

Com a conseqüència els carmelites calçats tingueren que abandonar la seua casa pairal, que passa a ser propietat del Marqués de Casa-Ramos, qui, sobre el que va ser estada conventual, alça un edifici digne de la seua estirp: una casa ampla, de tres altures, amb tres torres, un jardí al gust romàntic i una pinada, on s'eleva el palau, pinada que fou coto de caça.

Si al principi foren com una dotzena de cases que s'agrupaven al voltant del palau i que algunes hui ostenten en els seus humils frontis els blasons i corona del marquesat, prompte s'incrementaren, arribant a 40.

Este augment es va deure als diferents marquesos que regentaren esta propietat, cedint-la als seus masovers més tard; i d'ahí va arrancar esta població, que obri camins, excava séquies per al rec dels seus camps, forma carrers a l'entorn del palau i s'integra en la municipalitat de Pobla de Vallbona, en el terme del qual està ubicada.

Cap a l'any 1.890, fou quan s'inicia l'erecció de la seua nova església amb la torre-campanari. (Ve a propòsit mencionar que quan el senyor Bisbe de València estava preparant per a col·locar la primera pedra en els seus fonaments, la xiqueta Remei Silvestre i Gomis, nascuda i habitant de la Torre del Virrei, al mateix temps que el Bisbe, va llançar una pedra als fonaments, en aquell moment exclamà l'oficiant: "Xe, ja se m'a-delantat esta xiqueta!". Sent ja l'artífex per als treballs de l'església.)

Després de l'esforçat interès de tots els habitants, es logra finalment la culminació de l'església. I el dia 14 de juliol de 1.894 és beneïda i dedicada a Ntra Sra del Carme. L'església d'estil neogòtic, passa a ser ajuda de primera de la Parroquial de Pobla de Vallbona, sent elevada a la categoria de parròquia a l'any 1.945. I en 1.979 és completament reformada i embellida, sent l'orgull dels seus feligresos.

En 1.910 contava ja este agrupament humà amb 627 habitants i l'Almassereta amb 48 (141 i 13 cases, respectivament). En constant creixement, conta amb 900 habitants en 1.922 i surtixen els primers indicis de construir un municipi independent, logrant episòdicament ajuntament propi en l'any 1.936.

(En 1.951 L'Eliana contava amb 152 edificis i 1.199 habitants més L'Almassereta que tenia 20 cases i 51 habitants.)

Ja acabada la guerra, tornaren les aigües al seu llit primitiu, però els brots d'independència prenen cos i en 1.955 eleven a les autoritats competents una petició col·lectiva, subscrita per la majoria dels veïns, sol·licitant la segregació de Pobla de Vallbona per a constituir-se en municipi independent.

L'ànima d'este moviment emancipista el constitueix l'alcalde pedani d'aquella època En Secundino Blat i Murgui, patrocinat pel general En Enrique Pastor, fill adoptiu d'esta població, que asumix com a propi este intent.

Enrique Daries i Coll, el qual anys després ostentaria el títol de diputat provincial pel districte de Llíria. Fou alcalde d'esta població per espai de més de vint anys. Li següeren en la transició, En Lluís Escrivà, en quatre legislatures En Vicent Tarrazona i Hervàs i actualment En Josep María Àngel i Batalla.

I hui, L'Eliana és un model de població en tots els aspectes. Tot açò es debut al treball i tenacitat dels seus habitants, que han sabut unir les seues forces per a que "*la seua Eliana*" arribara a ser una gran i moderna vila, i a la vegada, un paradís como a zona de recreo i residencial per a tots els seus habitants.

Enguany, el 21 de febre de 1999 els veïns i veïnes del nostre poble, L'Eliana, celebrem la culminació de "L'any del 40 aniversari" i seguirem **fent poble**.

TÍTOLS NOBILIARIS

RELACIONATS AMB L'ELIANA

MARQUÉS DE CASA RAMOS I DE LA FIDELIDAD

Concedit a Mèxic el 5 d'abril de 1.818 a En Josep Antoni Ramos i Fernández, magistrat de la Reial Audiència de Puerto Principe .

En 4 de desembre de 1.959 es va expedir carta de successió, a favor de Na Maria del Dulce Nombre Noguera i Espinosa de los Monteros.

MARQUÉS DE L'ELIANA

Concedit per el rei En Alfons XII, el 26 d'abril de 1.875 a En Adolfo de Yanguas i Hernández. Per reial decret de 29 de març de 1.983 fou rehabilitat a favor del Marqués de Cáceres, Grande de Espanya.

MARQUÉS DEL REIAL AGRADO

Concedit per Carles III en Cuba, el 20 d'agost de 1.764 a En Domingo de Lizundia Echevarria, regidor perpetu de L'Havana.

En 31 de març de 1.956 es va expedir carta de successió a favor de Na Carme Roca de Togores i Noguera, casada amb Recaredo Gómez-Ygual i Villanueva, sent marquesa viuda En Maria del Carme Noguera i Yanguas-Velandia.

MARQUÉS DE CÁCERES

Concedir per Carlos IV el 10 d'abril de 1.790 a En Joan García de Cáceres i Aliaga, capità de fragata de la Reial Armada.

El 26 de juliol de 1.875 En Alfons XII va otorgar la Grandesa de Espanya.

En 22 de juny de 1.981 es va expedir reial carta de successió a favor de En Joan Noguera Merlé, sent marquesa viuda Na Carme Merlé i De La Sala.

CONDE DE CALDERÓN

Concedit a Mèxic per En Ferran VII el 13 d'agost de 1.818 a En Fèlix Maria Calleja i del Rei, Virrei de Nova Espanya.

En 12 de maig de 1.967 es va expedir carta de successió a favor de En Lluís Mayàns i de Jaudenes, casat amb N'Anna Maria de la Lastra i Gonzàlez, sent condesa viuda N'Amelia de Jaudenes i Villalonga.

CONDE DE TRIGONA

Concedit per Ferran VII el 8 de juny de 1.830 a En Josep Mayàns

MARQUÉS DE TREMOLAR

Concedit per Ferran VII el 24 d'agost de 1.818 a En Manuel de Navarrete i Rezabal, oficial del ministerio de marina.

En 13 de novembre de 1.974 es va manar carta de successió a favor de En Josep Zaforteza i Montaner.

MARQUESA DE CRUÏLLES

Expedit a favor de N'Encarnació Mayàns i de Sequera, germana del conde de Trigona.

EDIFICIS MÉS ANTICS

RELACIONATS AMB L'ELIANA

L'arquitectura popular més antiga del nucli de l'Eliana té sempre un marcat caràcter rural.

Alguns edificis han sigut remodelats i s'han decorat en el primer quart de segle XX, afegint elements decoratius modernistes: reixes, balcons, relleus, etc.

Més primitius són els casos d'arquitectura propiament popular del s. XIX, tant l'església com les masies, amb orígens en molts casos en el s.XVIII, i inclús abans.

Les peces més antigues que queden són les cases del carrer de Santa Teresa i les del carrer Francisco Alcaide.

Són uns bonics edificis de dues plantes, distribuïts com és típic en l'arquitectura rural valenciana, planta baixa destinada a vivenda i està centrada per una gran portalada destinada a l'entrada del carro o caballeriza, al costat de la mateixa s'obren dos xicotetes finestres que donen al carrer. La cuberta a dos aigües normalment formada per un entramat de fusta sobre el qual descansen les teules curves.

Al pis superior, destinat a graner, l'andana, té dues files de buits amb un arc rebaixat en la part superior, distribució prou atípica que li dona una curiosa estructura de façana.

Estos edificis són dels més antics amb que actualment conta L'Eliana i són una perfecta expressió d'adaptació al medi, tant des del punt de vista de la defensa necessària front a condicions climàtiques adverses com des del punt de vista econòmic, de magatzemament de productes agrícoles, base de l'economia en aquell moment.

Les andanes, en les reformes d'este segle, s'han transformat algunes d'elles en pisos habitables.

Troben també numerosos conjunts urbans que resulten en l'actualitat particularment agradables per la seua escala humana, pels seus valors cromàtics i per la proporció que guarden amb els carrers i places. Exemples d'estes edificacions les trobem escampades per les zones rurals, però també al centre de la població.

carrers poligonals, però actualment la població, que ha creixcut al mateix sentit, ja conforma quatre sectors de cercle que rodegen la plaça del País Valencià i la de l'Església, centre vital de la població

Cal destacar , també , els taulellets que el Marqués de la Casa Ramos va manar col·locar amb la corona del Marqués dibuxada sobre el número de la casa, damunt de cada porta. Actualment podem hi veure'ls pels carrers més antics del poble.

L'ERMITA

L'element arquitectònic de gran interès és l'ermita de Sant Elies i Santa Anna. Pareix ser que ésta és la primitiva construcció que els pares carmelites calçats varen alçar al establir-se a L'Eliana.

Estos varen comprar prop de 2.000 fanecades de terres de llavor i hi construïren una casa de repós i de llaurança.

Junt a casa o convent els pares carmelites construïren una casa

L'ESGLÉSIA

L'església de L'Eliana va començar a construir-se al voltant de l'any 1.890, sembla ser que a conseqüència de les reiterades demandes que feren els camperols veïns de l'Eliana al seu senyor en aquell temps, el marquès de Casa Ramos.

Els habitants de L'Eliana, tots, homens, dones, xiquets i inclús ancians, treballant en l'obra en compenetrat equip durant vora cinc anys, feren possible el seu desig i alçaren l'església i una torre campanari.

Ésta fou beneïda el 14 de juliol de 1.894.

L'edifici és d'estil neogòtic i de planta rectangular, té sis arcades o capelles tres a cada costat; i per tal de coincidir amb l'orientació del palau dels marquessos, la de l'església és Est-Oest. A l'inici l'altar major era situat d'esquenes als fidels, segons els costums litúrgics de l'època, i no hi era el retaule actual.

Durant la guerra civil, l'església va servir de refugi a unes quaranta famílies que fugien dels bombardejos al grau de València. De fet, gran part de les primeres cases a Montesol, la primera *colonia* de l'Eliana, varen ser construïdes per famílies *graueres*.

En 1.953 és nomenat el primer retor ecònom, produint-se així la independència eclesiàstica de la Poble de Vallbona cinc anys abans que la Municipal. A octubre del mateix any un raig va enderrocar la cimera de la torre, el campanar i el rellotge.

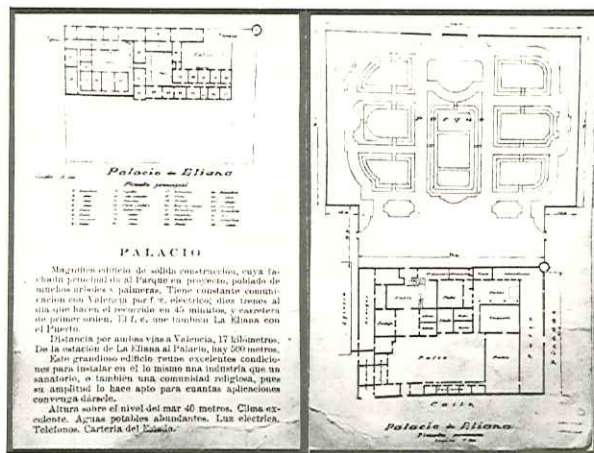
En 1.990, commemorant el centenari, es va portar a cap una important rehabilitació de l'edifici per iniciativa del rector de la parròquia En Ricard Arnau, qui enguany farà 36 anys d'activitat pastoral en L'Eliana.

L'església s'anomena *Nostra Senyora del Carme*, patrona del poble de L'Eliana.

PALAU DEL MARQUÉS DE L'ELIANA

Durant la desamortització de Mendizábal En Adolfo de Yaguas i Hernández, Marqués de Casa Ramos i De La Fidelidad va adquirir després de 1.847 les propietats que pertanyiren als carmelites calçats del Real Monestir de Nostra Senyora del Carme, terres que tenien en Benaguasil, Poble de Benaguasil, L'Eliana, cases, molins, eres, carrers en lo que ells diuen L'Eliana.

Va manar construir un palau, el qual constava de trulls, bodegues i demés dependències d'ús domèstic i agrícola i una extensió de terreny adosat a la seua façana principal destinat a jardí, el qual és vallat

en els seus tres costats restants, amb basament de manposteria i pilars al consonant de la valla, destinats a suportar la oportuna verja de ferro en part emplaçada amb cinc portes d'accés, ocupant tot una superfície total de 13.506 m². Constava l'edifici de planta baixa, pis principal i torre amb portes al carrer Puríssima i Plaça de les Eres o església, tenint comunicació directa pel mig d'una galeria coberta amb la tribuna alta de l'església. Es trobava emplaçada en terme de Pobla de Vallbona, poblat de La Eliana i afronta per Llevant i Ponent, muntanya blanca hui, per este últim punt cardinal carrer Puríssima d'este poble. Migjorn, paller i era de l'heretat, abans, plaça de les eres del mateix poblat, i Nord amb l'església del poblat referit i plaça del seu nom.

El 26 d'abril de 1.875, el rei En Alfons XII li va concedir a En Adolfo Yanguas i Hernández, el títol nobiliari de Marqués de L'Eliana. Segons Sucias informa que durant el temps que L'Eliana va pertanyer al

El marqués va morir en l'any 1.892, i segons contaven els vells del lloc, morí com a conseqüència de les ferides produïdes per un dol amb un altre espadatxí anomenat El Gall d'Anglaterra, al que matà, passant esta propietat a la seua filla En Maria de les Neus Yanguas Hernández, marquesa del Real Agrado, casada amb En Vicent Noguera i Aquavera, Marqués de Cáceres.

El 27 de juliol de 1.920 heredaren els seus fills les propietats. Na Carmen Noguera i Yanguas-Velandia, marquesa del Real Agrado va adquirir l'edifici del palau en permuta amb altres finques de la seua germana la molt il·lustre senyora Na Maria de les Neus Noguera i Yanguas, en escritura de 13 de desembre de 1.922. Consta en el tom 9 de Pobla de Vallbona folio 54, finca 1.844, inscripció 1^a i 2na.

Durant la Guerra de 1.936-39 el Palau es va convertir en Hospital de sang i psiquiàtric, este anomenat "Montemar", (en ell trovaren lloc els que no volien anar al front.)

MAS DEL CANONGE

En Fèlix Maria Calleja, virrei de Mèxic comte de Calderón, nascut a Medina del Campo, va adquirir al terme municipal de L'Eliana dos propietats: *El Mas de Canonge* i la *Torre de Babà*, Puix donat que sofria de asma, buscà un lloc adequat per a la seua salut, i segons pareix, fou per consell del metge que el molt il·lustre cavaller s'instal·lara a L'Eliana, ja que el lloc era favorable per les propietats ambientals i climàtiques.

La propietat del Mas del Canonge o també anomenada Masia del Pilar, es troba situada prop de l'estació del ferrocarril. L'edifici es troba

La masia fou construïda en 1817 pel Canònic Lassala, de la Ciutat de València, qui la va vendre al comte de Calderón al seu regrés de Mèxic; este era iaio de la Marquesa de Cruïlles, a qui va passar la propietat. I de ella per herència als marquesos del Tremolar, dels qui han sigut fins ara propietaris.

La marquesa de Cruïlles va ampliar l'edificació en 1901, i els marquesos del Tremolar la restauraren en 1960. Este conjunt és una autèntica casa senyorial rural del segle XIX. Està centrada per un gran pati, el qual dona el cos principal de l'edificació (de tres plantes) a través d'un porxe trasero.

Al pati central donen també les diferents estades de la masia: quadres, almàserra...etc.

El volum exterior del cos principal és d'un cos prismàtic de tres plantes, amb coberta a dos aigües (inclinades cap a la façana principal i cap al pati central). El primer pis, destinat als propietaris.

La porta és adintelada de una graciosa sobrietat, els murs son de pedra "sillar" i les seues nou reixes que cobreixen de dalt i baix els forats principals li donen un caràcter molt apreciat. Els murs són d'un color ocre, terrós, pintat sobre la fàbrica de mamposteria, en la que s'han dibuixat traços simulant carreus.

Tant el color exterior del cos principal com les altes reixes, li donen al conjunt característiques peculiars. Completant el conjunt tenim unes edificacions adosades amb destí als casolans.

A l'interior és de destacar la cuina típicament valenciana amb una campana blasonada de "socarrats" del artista valencià Jaume Descals, armes antigues, i una galeria com remat en la façana posterior, volcada al pati central, on es podia apreciar una col·lecció de ceràmica que consta de centenar de peces: taulellets valencians del segle XVIII, botiges...

LA TORRE DEL VIRREI

"La Torre, Torre de Baba i Torre del Virre", tres noms per a esta senyorial edificació, situada a un 600 metres de la població, junt a la via del ferrocarril i al límit del terme de Pobla de Vallbona.

Una part del conjunt es l'edificació senyorial propiament dita, a la qual s'adonen unes quantes cases rurals, formant un xicotet llogaret.

La façana, recau sobre el camí, està centrada per la torre de la mansió que dona el nom al conjunt. La porta està blasonada i algunes finestres del pis principal estan defeses per magnífiques reixes de ferro forjat. Altres finestres conserven restes de decoració neogòtica.

La torre, de secció quadrada, és un obra de manposteria, caracteritzada per les finestres bessones de mig punt que la coronen, per la cornisa recolzada per "canecillos" i per la balustrada superior.

Les construccions del costat són típiques cases rurals de planta baixa i andana, amb façanes enblanquinades, cobertes a dos aigües de teula corva i forats xicotets.

La Torre es va passar en explotació a principi de l'any 1.400 sent prior En Bonifaci Ferrer que arribà a general de l'Ordre per a atendre

les necessitats del cultiu de les nombroses terres que la cartoixa tenia al terme de Lliria.

L'eminent savi Cavanilles, en la seua famosa obra ponderosa les vinyes cultivades en La Torre (1.790) assegurà que són els millors de tot el Regne de València.

La Torre va estar en poder del monjos de Portaceli fins a l'encautació per l'estat en les postrimeries de l'estiu de l'any 1.835. El govern per a facilitar la venda de tot el patrimoni de la Cartoixa de Portaceli, va dividir en quatre lots les propietats en arreglo a la tassació que mal consideraren del següent modo:

En Manel de Baba, possible arrendador de les terres de La Torre apareix en la carta Ordre de la Concordia de 1.674 de Pobla de Vallbona sobre la sembra d'arròs i en els llindecs que tenia la propietat.

En Fèlix Maria Calleja i del Rei, Comte de Calderó, virrei de Mèxic, adquirí està propietat i va residir en ella fins a la seua mort.

Esta propietat va passar per herència a En Josep Maria Mayans i De Sequera, comte de Trigona. En la visita pastoral de 1.920, consta que l'oratori, de la masia de Torre de Baba, estava dedicada a Nostra Senyora del Rosari i era propietat del comte de Trigona.

L'últim propietari d'esta edificació fou En Josep Alegre i Rubio. Actualment "La Torre del Virre" pertany a l'Ajuntament de L'Eliana i es troba en procés de restauració pels alumnes de la Escola Taller.

COSTUMS AL POBLE

Baix l'advocació de Nostra Senyora del Carme i del Santíssim Crist del Consol, patrons de la població, es celebren cada any les festes patronals el 16 i el 17 de juliol. Les festes són molt lluïdes, havent-se establert una certa competència ambdues cofradies, doncs mentre que Nostra Senyora del Carme és formada pels casats, en l'altra sols poden figurar els fadrins.

Una de les activitats urbanes més interessants, i comú per altra part a totes les poblacions de la nostra Comunitat, era la de que la gent isquera al carrer per les nits a *prendre la fresca*, o bé donar una volta al poble, passejant pels carrers que tenia la processó com a recorregut. També solien eixir les vesprades del diumenge a passejar.

Per festes, s'arreglaven les cases. S'emblanquinava de cals la façana i es pintava l'interior. També alguns pintaven el sostre de verd i les parets de blanc. D'esta manera es notava que eren festes.

Són costums importants perquè es convertien en ritus, i donaven valor urbà a una població. El carrer com a lloc de reunió i d'esplai, d'encontre i xarrada, més que com a lloc de pas de vehicles. La casa com a espai habitable, viu, renovant-se temporalment, més que com a espai de cult al prestigi o a l'especulació.

Uns dels personatges curiosos eren els *serenos*, que cantaven pel carrer, donaven l'hora i despertaven a la gent. Altra volta trobem ací el carrer com a espai públic amb un valor social. Cal recordar al *tío Joan*, sereno, En Juan Ramón Quinto.

Éstos havien de despertar a la gent, especialment als agricultors que anaven a regar al camp. En la porta de la casa es deixaven un número de pedres, i segons este indicava l'hora que l'habitant volia ser despertat. Així, quatre pedres significava que deuría ser despertat a les quatre.

Un esport tradicional de gran força i importància en el poble fou la *pilota valenciana*. Se jugava a *llargues*, de punta a punta dels carrers Major i Santa Teresa.

En algún moment se'n anà perdent este joc tant valencià, però s'ha iniciat per part de l'Ajuntament una fase de recuperació, construint un trinquet al poliesportiu municipal i incloent-lo en les escoles esportives municipals i setmanes esportives.

Després de la guerra ,trobem a:*Calet;Paco el Gros;el Blanquet de la Torre; Mael;Ricardo el de la tenda;Morenet;Cucala;el Xato i Rabós* I entre els més recents a: *Ismaelín; Pepet el Pardalet...*

Els marxadors eren els qui hi cantaven les jugades, i entre ells podem destacar a *Vicent el Rata;Joaquim, el Pusero;Moreno, el Gatet i l'Esquilador*. Posteriorment, a *Polo i Paquito, el Roget*.

EL CARRO, L'ACA I ALTRES ANIMALS

“Sis cassoles
cauen del campanar
i no es trenquen”
(Endevinalla dianera)

El dia de Sant Antoni del Porquet era un dia especial per a mosatros.

Amb quines ganes arreplegàvem els panets beneïts i els duiem a casa. Els feiem a trocets i els repartíem a tots els animals que teníem: a l'estable estava l'aca, la vaca i alguna cabra que donava llet. A la porcatera, el porc que tocava matar per l'hivern i que ens donava menjar per donar a vendre. Al galliner, les gallines i pollastres que donaven bona cosa d'ous i carn. A la conillera, els conills amb una carn ben sucoseta. I al corral teníem els patos.

A tots els arribava el seu trocet de pa beneït. I mosatros també li pegàvem algun que altre mossic per si acàs ens aplegava algun puntet de benedicció que bona falta ens feia.

Açò era una vegà a l'any. Però els animallets havien de menjar tots els dies. I això és una altra història.

Normalment els animals menjaven tot lo que els tiraves: sobres del dinar, com ara corfes de quereguilles, de meló. No llançavem res a perdre, ni les brosses de l'horta, com el llicsons, les verdolagues, la pelosa, els margallons, els serrets. Tot això que eren males herbes, tot al pesebre, a la porcatera o a l'estable. Això sí, que estiguera ben tendret.

A banda de les collites normals també feiem collites que servien de pienso per als animals.

Era molt aprecià la safanòria: era com un nap però més grossa i de color morat. A vegades mosatros li pegàvem mos i ens quedava la marca al morros, tots maorats com si tinguérem una mala enfermetat. El dacsó era com la dacsca però més arrepretat, plantat més juntet. El collfem amb l'aixaeta, tota la planta, soca i tot. Feiem un bon feix, i a casa. També plantàvem favó, paregut a les faves però sense fruit. Condia més que l'arròs caldós. La garva pesava més que una vaca en braços. L'ordi el segàvem en corbella i amb molt de "tentó", però estava molt rebolicat.

El pienso més pesat de segar era l'herba. Havies d'anar ajocat, amb una cama més doblà que l'altra, una mà agarrant la corbella, l'altra fent un manat d'herba, i pegar-li corbellà, sempre per baix de la mà que tenia agarrà l'herba. Anàvem a poqueta nit, quan l'herba estava més tendra, quan feia fresqueta, després d'haver estat tot lo sant dia treballant a l'horta. Lligàvem les garbes i a casa. Aplegàvem casi de nit i molt cansats.

Encara hi havia una faena més pesà: secar herba. Anàvem a la mateixa hora i de la mateixa manera. Però es tractava de segar i deixar l'herba estesa d'una taula o des o les que foren. El meu germà i jo ens

Si segar era pesat, hi havia una cosa que era un poquet més difícil, i que quan t'eixia mal, l'altre es reia molt agust. Era lligar les herbes. Primer aprenguèrem a lligar les garbes d'herba tendra i després les d'herba seca. Procuraves que t'ixquera bé el nuc, i quan no t'eixia massa bé el disimulaves com podies amagant la garba baix d'una altra. Sempre estàvem mirant-mos de reüll per vore qui feia una cosa mal feta.

L'herba, o alfals, durava a muntó d'anys. Quan el camp s'havia cansat de produir, havies de deixar-lo descansar. En eixe moment havia que traure-li les arrels que tenia l'alfals: les rabasses, molt bon pienso però molt pesat de traure. Cavar rabasses era una de les faenes més pesades que mosatros recordem. Una vegà les havies tret, les duies a casa, les xafaves amb un bastó per fer les més mençívols.

Era la millor que podíem trobar. Com era tan bona, havíem d'espabilar-mos perquè estava molt buscada. Allà que anàvem mosatros carregats de sac i corbella. I més pagats que quinze quan omplíem el sac de brossa. Anàvem pel mig del poble presumint d'haver fet una bona collita.

Lo pitjor de tot era que pels marges podia aparéixer qualsevol bitxo. Home, si eren caregols, aprofitàvem per a dur-los a casa i que la mare preparar una bona caragolà.

Una vegà la corbella del meu germà topetà amb algo que pareixia un tros de canya o de fusta. Però quan vàrem vore com s'esmunyia apegat a la paret de la séquia, mos quedàrem quietes, els pèls de punta. Quan ja havia passat respiràrem tranquils. Era una serp més grossa que la meua cama. A ixa séquia ja no tornàrem en a muntó de temps.

Una altra vegà que anàvem per un camp de dacsa, rasant brossa, vaig pegar un crit. El meu germà, asustat, vingué correigent. Davant de mosatros hi havia un bitxo més gran que el meu puny, babós, tenia uns ulls

més grans que un bou, unflats, la gola també unflà. Estava quietot, mirant-mos. Era un sapo, que no feia res.

Havien d'anar "en cuidao" amb una brossa pareguda a la pedrenca, però de fulles més llargues. Si l'agarraves de dalt a baix podies tallar-te els dits. Tenia unes dents com les de la corbella. Era la sisca.

Quan contàvem estes coses en casa tot lo món es reia de mosatros. Però no en feia gens ni miqueta de gràcia la por que havíem passat.

De la dacsa s'aprofitava tot, de la soca al cap. Quan ja estava madura li segàvem el cap, bon pienso per als animals.

La dacsa per a les gallines i per fer les coquetes. La pallorfa servia de llaç, de llit dels animals. La soca xafada era també bon pienso. Tenia un suquet dolcet.

I, colmo dels colmos, al costat de la panolla borda, sense grans de dacsa, amb totes les fulles enrotllades. Era com un puro havà. Eixe puret se'l fumàvem com si fora un cohibas d'ixos que donen en les bodes.

Hi havia un animalet que els animals es menjaven molt a gust i que tenia moltes vitamines. Tenia un gust paregut al xocolate. Són les garrofes.

Mosatros teníem les garrofes molt lluny del poble. Allà pel setembre mos preparàvem com si anàrem d'excursió allà on Cristo pergué el gorro. S'alçàvem de nit, replegàvem les garrofes i tornàvem també de nit.

De bon matí ajudàvem a enganxar el carro (cabeçó, retransca, silló). Una vegà en camí, conforme anàvem despertant-mos, renyíem per

guiar el carro. Primer sentats, espatarrats, no fóra que a l'aca li s'ocurri-
ra soltar algun bonyigo. Poc a poc s'alçàvem drets, agarrant els ramals
amb una mà: pareixíem Ben-Hur.

L'altre, mentrimentres esperava el seu moment de portar els
ramals, estava pendent per si la roda topetava amb una pedra, o si al
doblar el cantó tocava la roda la vorera... I es ria ben a gust. Mos sentíem
importants i poderosos, molt pagats.

A part de menjar, els animals també feien les seues necessitats.
Haviem de traure el fem i deixar l'estable, el galliner i la porcatera més
nets que una patena.

De bon matí, abans que ningú s'alçara, el pare traïa el fem amb
el carro i el portava a l'horta. Ixe fem servia de guano per a la collita que
hi havia plantada. El lloc on estaven els animales s'ajaçava amb palla i era
com si hagueres canviat els llançols del llit.

Normalment els animals no feen parlar. Però a voltes algú d'ells
es soltava i ens donava un bon susto.

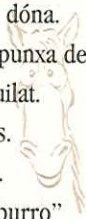
Un dia es soltà el bou de l'estable i anava pel corral pegant vol-
tes i cabotades. La mare mos agarrà i ens pujà a l'andana. Qualsevol s'a-
trevia a eixir al corral i plantar-li cara al bou. El pare estava en l'horta.
Anaren correuent a buscar-lo. Quan arribà, agarrà el bou com si res, el
portà a l'estable i el lligà al pesebre. A mosatros aquell dia el pare ens
semblà la persona més valenta i més forta del món.

*Pepe i Paco, bessons (Donem les gràcies a Lolín, la nostra
germana i a José María, el de Cotra, per les coses que mos han ensen-*

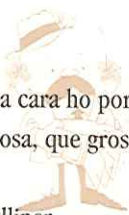

REFRANYS ELIANERS

- A gos flac tot són puces.
- A falta de pà, bona és la coca.
- Amics, pocs i bons.
- Any de neu, any de Déu.
- A Nadal, un pas de pardal
- A Santa Llucia, un pas de puça.
- A la Taula i al llit, al primer crit.
- A vora riu, no faces niu.
- A Sant Vicent de la Roda, allarga el dia un hora.
- A València no vages si no ten diners, que voràs moltes coses i no compraràs res.
- Aigua d'agost, fa mel, oli i most.
- Al pa, pa i al vi,vi.
- Al que es burla, el dimoni li furga.
- Al que li pique, que es rasque.
- Al que no té faena, Déu li'n dóna.
- Anar a Madrid a traures la punxa del dit.
- Anar a per llana i eixir esquilat.
- A on no hi cap, tot són cues.
- A on va la corda ,va el poal.
- Arrancà de rosí i parà de "burro"
- Bona vista vegam; figures en agost.

- Bon cobraor, mal pagaor.
- Bon marit o mal marit, en la cara ho porta escrit.
- Buscat la dona prima i curiosa, que grossa i gorrina ella es farà.
- Cada casa és un món.
- Cada gall canta en el seu galliner.
- Cadascú conta la fira segons li ha anat.
- Cadascú sap a on li apreta la sabata.
- Càrrega a gust no pesa.
- Colombaire i pescador, mentirós i enredraor.
- Com el burro Vitoria, sense pena ni gloria.
- Com en Beniparrel, a cadascú lo d'ell.
- De tal palo, tal estella.
- D'on no hi ha, no es pot traure.
- De lo que sobra es fa la festa.
- Desl teus vols dir, i no mal oir.
- De nit tots els galts són pardos.
- Déu apreta però no ofega.
- Déu els cria, i ells s'ajunten.
- Déu mos guardi d'este senyor, no vinga altre pitjor.
- Dies de molt, vespres de res.
- Dime en qui vas i et diré qui eres.
- Diu el mort al degollat: qui t'ha fet eixe forat?

- Diu més mentires que alena i alena més que un porc.
- Dónali el dit i es pendrà la mà.
- Dos filles i una mare, tres dimonis per a un pare.
- Dos menjades de calent i una de gelat, dia passat.
- Dos pal sac i el sac en terra.
- El que té fam, somnia rotllos.
- El que algo vol, algo li costa.
- En l'estiu tot el món viu.
- El que l'entorta se l'emporta.
- Els diners i els collons, són pa les ocasions.
- En abril, aigües mil.
- En agost figues i most.
- En diners, carxofes.
- En lo que tinc m'entretinc.
- En paciència es guanya el cel.
- En paciència tot s'alcança.
- En ponent l'aigua fresca i el vi calent.
- Escoltetes en reunió, és falta d'educació.
- Es diu el pecat però no el pecador.
- És més la misèria que la pobrea.
- És molt bon xic...quan dorm.
- Faena feta, dinés aguaiten.
- Fer i desfer, la faena del matalafer.
- Feta la llei, feta la trampa.
- Flor en gener no ompli graner.
- Fugir del foc i caure en les brases.
- Forasters vindran que de casa ens trauràn.
- Gat escaldat, de l'aigua fresca fuig.
- Gos que lladra no mossega.
- Hi ha més dies que llonganisses.
- Home net, home quiet.

- Hi ha qui té la fama i altres carden la llana.
- Home roig i gos pelut, més prompte mort que conegut.
- Ja l'han mort, ja l'han pelat.
- Ja t'has casat, ja t'has cagat.
- Lo que has de fer de matí, fes-ho hui.
- Lo que has de fer de vesprà, no ho deixes per a demà.
- La pràctica fa mestres.
- Les parets veuen i escolten.
- La cara és l'espill de l'alma.
- L'avaricia trenca el sac.
- La dona que al home li fa col, que poc el vol.
- Lo que denit es fa de dia es veu.
- Lo que no passa en cents anys, passa en un dia.
- La llengua en el cul i el cul en casa.
- La llengua no té os.
- Lo que no vullgues pa tu, no ho vullgues pa ningú.
- Lo que no vullgues que es sapia, no ho faces.
- La confiança perd a l'home.
- Les coses clares i el xocolate espés.
- Març ventós i abril plujós, al llaurador fan orgullós.
- Març marcer, caraser.
- Mentre va el carro fa roido.
- Més fa el que vol, que el que pot.
- Més val arribar a hora que ser convidat.
- Més val caure en gràcia que ser graciós.
- Més val manya que força.
- Més val pedaça lleig que forat bonico.
- Més val un enemic que fer un favor.
- Més val un bon fadrí que un mal casat.
- Molta palla i poc grà.
- Molt de roido i poques anous.

- No hi ha mal que per bé no vinga.
- No hi ha pitjor sord que el que no vol sentir.
- No jugues en canyetes que et faràs tallets.
- No menjar per no cagar.
- No ringau, però mate-ho-se.
- No s'ha fet la mel per a la boca del burros.
- No té vinya i ven raïm.
- On falta el pa no entra la mosca.
- Obligació en primer que la devoció.
- Obres són fets i no paraules.
- O dins, o fora.
- O tot o res.
- Ovella que bala, perd vocí.
- Per una li entra i per l'altra li ix.
- Plou poc, però, pa lo poc que plou, plou, prou.
- Pare estalviador, fill gastador.
- Pagar i plorar.
- Parat no se'n guanya cap.
- Pareix que mira el plat i mira les tallaes.
- Pensa mal i acertaràs.
- Per a aprendre pedre.

- Qui la fa, la paga.
- Qui no té padrí no el bategen.
- Qui a l'experiència s'aboca, no s'equivoca.
- Qui paga mana.
- Qui te vol, plorar te farà.
- Qui la fa, la paga.
- Qui no menja després de fart, no treballa després de cansat.
- Qui calla, otorga.
- Si vols estar ben servit, fes-te tu mateix el llit.
- Sempre parla el que havia de callar.
- Sempre se'n recordem de Santa Bàrbara, quan trona.
- Ser pitjor el remei que l'enfermetat.
- Tot potser digué Calú, menys fer les rates niu, vaig del rabo d'un gat viu.
- Ulls que no veuen, merda que xafen.
- Una gota en abril, val per mil.
- Una dona sense home és com un arbre sense ombra.
- Valents cauen de cul.
- Voler és poder.
- Ves a la teua i no faces cas.

JOCS VALENCIANS

TULA

Aquest joc s'anomena també *TULA VERINOSA*.

El qui paga corre darrere dels altres. Quan toca algú, li diu *tula*. Aquest paga. Aleshores es posa una mà on l'ha tocat. Com ara, si ha tocat al cap, correrà amb la mà sobre el cap; si l'ha tocat al peu, ha d'anar a peu coix. Persegueix així als companys de joc per tal de tocar-ne algun amb la mà lliure. Quan ho aconsegueix, l'altre paga.

CADIRETA NETA

Es trauen al carrer tantes cadires com jugadors, menys una, i s'hi fa un rogle. Tots s'hi asseuen, llevat del qui paga. Aquest es fica dret enmig del cercle i diu: *cadireta neta: el qui s'alca, ja no s' assenta*.

Inmediatament els altres han d'aixecar-se per a canviar de cadira. Aquell tractarà d'aprofitar eixa circumstància per tal de poder seure. A continuació, el qui s'ha quedat sense seient recita la mateixa frase, i es repeteix el joc.

XINXES, CAPARRES I POLLS

Així s'anomena el joc següent.

Primerament repinyen per saber qui paga.

Després fan dues fileres, cadascuna amb igual nombre de jugadors (com ara sis jugadors a cada banda). Es col·loquen darrere de dues ratlles paral·leles. El qui paga ha de passar corrent pel mig de les files. Abans de passar-hi (tan en un sentit com en el contrari) diu alguna cosa, i tots l'han de complir. Qui no executa l'ordre pagarà també, juntament amb l'altre.

Heus ací algunes coses que se solen manar:

Corretgeta: Qui no li pega amb corretja al qui paga, també paga.

Sabateta: Qui no li pega un colp de sabata, paga.

Calbots: Qui no li pega carxot, paga.

Baix anques: Qui no s'ajup, paga.

Avioneta: El qui paga passa amb els barcos en creu. Si toca algú que no està ajupit, paga.

Punyada simple: Li han de pegar colps amb un puny.

Punyada doble: Amb les dues mans juntes.

Sant Vicent de la capa blanca: No li fan res.

Sant Vicent de la capa roja: Li neuen com volen.

CONILLETS, A AMAGAR

Una xiqueta (o xiquet) més grandeta fa de mare dels conillets. Un xiquet fa de llebre. El joc comença quan tots els altres (el conillets) s'amaguen (quasi sempre de nit), mentre la mare canta:

*Conillets, a amagar,
que la llebre va a caçar.
De nit i de dia tocaran l'Ave Maria.*

Al final, pregunta:

Conillets, ¿ja esteu ben amagadets?

Els conillets responen *sí* o *no*. Si diuen que no, la mare tornara a fer la mateixa pregunta, fins que tots estiguen amagats.

Aleshores, la llebre, que ha estat amb els ulls tapats per la mare, va en cerca del conillets. Si n'agafa un, aquest fara de llebre.

Pero els conillets se salven, si, abans de ser agafats per la mare, arriben on més la mare. Mentre hi corren, la mare els crida, tot dient:

Conillets, a la mare! Conillets, a la mare!

LA SABATETA

Els xiquets, agenollats, fan rogle. Toquen terra amb el cap i es tapen els ulls amb les mans.

Un altre xiquet va per la part exterior del rogle, portant una sabata, que ha d'amagar darrere d'algú. Pega sabatades al darrere a aquells que alcen el cap o aparten les mans de la cara.

Els del rogle posen les mans, de tant en tant, darrere, per a saber si hi és la sabata. Quan algú troba la sabata, l'agafa i a caçar a sabatades el qui l'ha deixada, fins que aquest ocupa el lloc de l'altre.

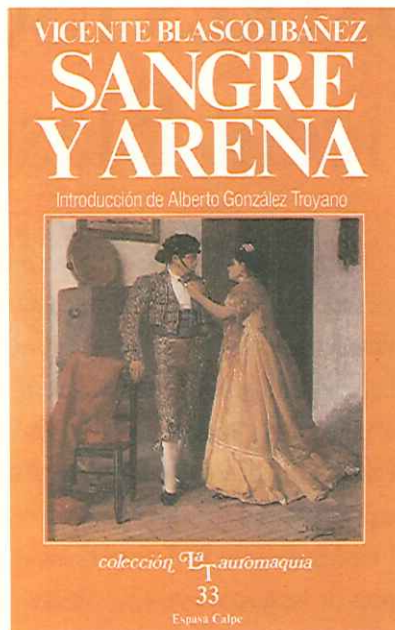
Aquest joc s'anomena l'espardenya i la samarreta si es juga amb una espardenya o amb un mocador o qualsevol tros de tela proveït de nucs respectivament.

ELS NOSTRES ESCRIPTORS

Vicent Blasco Ibañez

Vicent Blasco i Ibañez va nèixer a València l'any 1.867 i es va morir a Menton, Provença l'any 1.928. Fou escriptor i polític. Es llicencià en dret a la universitat de València en 1.888 i col.laborà a l'almanac "Lo Rat Penat" amb un parell de narracions en valencià ("La torre de la Boatella" en 1.883 i "Fatimah" en 1.884). Un tercer relat en valencià fou, "Lo darrer esforç" en 1.883, el qual es va quedar inèdit fins al 1.967. La seua vinculació a la Renaixença fou breu i bàsicament decidida per la influència de Constantí Llombart; després de la mort d'este en 1.893 es va tornar enemic acèrrim del grup valencianista de Teodor Llorente. El 1.887 publicà, ja en castellà, el recull "Fantasías, leyendas y tradiciones" que, com les narracions valencianes, respon a una estètica romàntica i a una temàtica histo-

Durant una primera etapa, escriví, amés d'una "Historia de la Revolución española en el siglo XIX" (1.893), dues novel·les fulletonesques, de caràcter pamfletari, "La araña negra" i "¡Viva la República!", aparegudes el 1.892, que s'encaixaren en la seua línia d'agitador demòcrat i anticlerical. El 1.894 fundà el diari "El Pueblo" a València, en el qual començà a publicar la novel·la "Arroz y tartana". Un curt exili forçós a París, el 1.890, l'havia posat en contacte amb la narrativa francesa del naturalisme, i "Arroz y tartana" en reflecteix la lliçó. Els contes de "Cuentos valencianos" (1.896) i "La condenada" (1.900) i les novel·les "Flor de mayo" (1.896). "La barraca" (1.898). "Entre naranjos" (1.900) i "Cañas y barro" (1.902) prolonguen esta actitud, sobre ambients i problemes de les zones centrals de la Comunitat Valenciana, i són, sens dubte, la part més sòlida de la seua obra. Mentrestant, la seua acció política associava una considerable repercussió popular; distanciat de Pi Margall, creava el propi partit, i des de les planes d'"El Pueblo" menava una incessant campanya d'atacs al governs de la Restauració, que li valgueren processos, empresonaments i un nou exili en 1.896. El sector més viu del republicanisme valencià fou, per antonomàsia, el *blasquisme*. Diputat a Corts en diverses legislatures (1.898, 1.899, 1.901, 1.903, 1.905, 1.907), hagué d'enfrontar-se amb

ELS NOSTRES ESCRIPTORS

Vicent Blasco Ibañez

la dissidència del seu col·laborador Rodrigo Soriano, que provocà incidents d'extrema violència; finalment, el 1.908, abandonà la política activa. A Madrid, havia començat el 1.903 una nova sèrie de novel·les("La catedral",1.903;"El intruso", 1.904; "La bodega", 1.905; "La horda", 1.905) de crítica social, situades en distints punts de la península on la problemàtica socioeconòmica adquiria un extrem de virulència (clericalisme, latifundisme andalús, capitalisme basc, etc). El 1.910 emprengué unes temptatives de colonització a l'Argentina, amb emigrants valencians, de les quals desistí el 1.913.

La primera Guerra Mundial donà ocasió al seu més gran èxit literari: la novel·la "Los cuatro jinetes del Apocalipsis (1.916) de propaganda aliadòfila, que fou molt reeditada i traduïda i li obrí el mercat nord-americà, tant de llibreria com de cinema. La seua producció narrativa havia derivat cap a un psicologisme fàcil, sense desprendre's del gust pel pintoresc ("Los muertos mandan, 1.908); "Sangre y arena", 1.908; "Luna Benamor", 1.909), i ara accentuà la nota brillant i superficial del món cosmopolita ("Los enemigos de la

ELS NOSTRES ESCRIPTORES

Vicent Blasco Ibañez

temps retornà a la novel·la històrica, però amb intencions patriòtiques ("El papa del mar", 1.925; "A los pies de Venus", 1.926; "En busca del Gran Khan, 1.928, etc).

També publicà uns quants llibres de viatges: "En el país del arte (1.896), "Oriente" (1.910, "La Argentina y sus grandezas" (1.910), "La vuelta al mundo de un novelista"(1.925), etc.

A València creà i dirigí unes editorials (Sempere, Prometeo), a través de les quals féu una important tasca de divulgació cultural entre les capes populars.

EL FALLERO

Despertant els nostres cors,
València riu.
Per la senda de les flors
ja ve l'estiu.
Creua el carrer la xicalla,
replegant els trastos pa la falla:
i manté la tradició
d'esta cançó:
-"Hi ha una estoreta velleta
pa la falla de Sant Josep,
del tío Pep?"
I van juntant
lo que els veïns els van donant.
Per ha buidar el porxe...
-"Hi ha una estoreta velleta
pa la falla de Sant Josep?"
I, en una estella del muntó
se duu el compàs de la cançó.
En les cares de la gent,
tot és content.
- Morena meua,
que del carrer eres l'ama;
per culpa teua
tinc el cor encés en flama.
No et separe
del caliu del meu voler
- reineta fallera-
que, si em deixes,

HIMNE REGIONAL

Per a ofrenar noves glòries a Espanya
tots a una veu, germans vingau.

Ja en el taller i en el camp remoregen
càntics d'amor, himnes de pau.

¿Pas a la regió que avança en marxa triomfal!

Per a tu la vega envia la riquesa que atresora
i és la veu de l'aigua càntics d'alegria
acordat al ritme de guitarra mora...

Paladins de l'Art t'ofrenen
ses visctòries gegantines;
i als teus peus, Sultana, tons jardins estenen
un tapis de murta i de roses fines.

Brinden fruites daurades
els paradisos de les riberes;
pengen les arracades
baix les arcades de les palmeres.

Sona la veu amada
i en potentíssim, vibrant ressó
notes de nostra albada
canten les glòries de la regió.

Valencians en peu alcem-se.
Que nostra veu, germans vingau.

Ja en el taller i en el camp remoregen
càntics d'amor, himnes de pau.

¡Flamege en l'aire nostra Senyera!
¡Visca València!
¡Visca! ¡¡Visca!! ¡¡¡Visca!!!

